

جزوه گلدوز دستی طبق: استاندارد مهارت و آموزشی گلدوز دستی

فهرست

صفحه	عنوان
۲.....	مقدمه.....
4.....	توانایی تشخیص ابزار کار.....
۴.....	توانایی انتخاب طرح مناسب جهت گلدوزی وانتقال ب روی پارچه.....
۸.....	توانایی انتخاب نخ مناسب جهت گلدوزی.....
۱۲.....	توانایی محاسبه مقدار پارچه.....
۱۳.....	توانایی انواع دوخت.....

توانایی لکه گیری پارچه گلدوزی شده.....۱۴

توانایی شستشوی کارگلدوزی شده.....۵۴

توانایی اهارزدن و خشک کردن پارچه گلدوزی شده.....۵۴

توانایی اتو کشی پارچه گلدوزی شده.....۹

توانایی بکار گیری ضوابط ایمنی و بهداشت کار در محیط کار.....۵۵

منابع.....۵۹

به نام خدا

مقدمه

غیر از هنر که تاج سر آفرینش است

بنیاد هیچ منزلتی جاودانه نیست

یکی از شاخه های صنایع دستی سوزندوزیهای سنتی می باشد. این رشته هنری که قدمت آن به بیش از ۸۰۰۰ سال می رسد شاید تنها هنر کاربردی باشد که به آسانی میان خانواده های روستایی و شهری راه یافته و بارور شده است و هنوز هم با وجود طی فراز و نشیبهای متعدد. حضور آن را در بعضی از روستاها و شهر های ایران می بینیم

هدف از نگارش این اثر تعمیم و تامین اهداف ذیل می باشد .

1- پرورش ذوق هنری که فطرتا در نهاد هر فردی نهفته است .

2- سعی در حفظ و حراست این رشته هنری .

3- معرفی . احیاء . توسعه و گسترش و حمایت از صنایع اصیل بومی و سنتی مفید کشور .

4- تشویق و ترغیب در جهت گرایش و آموزش هنرهای سنتی که می تواند به عنوان یک عامل اشتغال مورد

استفاده قرار گیرد و هم چنین پر نمودن خلاء روحی که در اثر بیکاری به وجود می آید و حفظ شخصیت

و استقلال روحی .

5- تشویق در جهت استفاده از مصنوعات و تولیدات هنری اصیل ایرانی به جای تولیدات ماشینی و یا دستی

غربی و شرقی و ایجاد زمینه مناسب برای جذب دست دوخته های سنتی در بازارهای داخلی و خارجی .

توانایی تشخیص ابزار کار

آشنایی با وسایل و ابزار کار و کاربرد هر کدام

قیچی

قیچی در اندازه های مختلف و فرم های متفاوت می باشد از انواع آن میتوان قیچی نخ چین - قیچی برش - قیچی گرد بر - قیچی لبه زیگزاگ و بشکاف را نام برد قیچی مخصوص گلد وزی دارای فرم سر صاف و سر کج است و قسمت برنده ی آن نیز کوتاه است و برای بریدن دالبرها و سوراخ کردن شبکه هایی که در سطح کار دوخته می شوند به کار میروند

قیچی نخ چین دستی

زمانی که نخ دوخت در قسمت روی پارچه باقی می ماند باید توسط نوعی قیچی مخصوص این نخ را از بن چید .

قیچی برش

قیچی برش شامل دو نوع قیچی برش کوچک و قیچی برش ضخیم می باشد . قیچی برش کوچک برای برش تکه های کوچک پارچه و شکافتن درزها و دوختهای ظریف استفاده می شود . قیچی برش ضخیم صاف نیست بلکه دارای خمیدگی قابل ملاحظه ای است تیغه ی این قیچی روی برش صاف قرار می گیرد .

قیچی گرد بر

نوع قیچی، کاملاً جدید و در انواع مختلف تولید می شود. نوع بزرگ و سنگین آن مخصوص تولیدی ها و دو نوع کوچکتر و خانگی آن برای برش انواع پارچه های لطیف یا ضخیم است که به راحتی کار چیدن را انجام می دهد.

قیچی لبه زیگزاگ

لبه قیچی به فرم زیگزاگ است و مورد استفاده آن برای تمیز کردن جادرزها و جلوگیری از ریشه شدن پارچه است.

بشکاف

برای شکافتن درزها و گاه جهت باز کردن سوراخ جادگمه به کار می رود. هنگام استفاده کردن از این وسیله باید دقت کرد. زیرا ممکن است باعث سوراخ کردن پارچه گردد.

انواع سوزن گلدوزی

1-سوزن شارپ (sharp)

این نوع سوزن دارای نوک بسیار تیز است. برای قرقره ی ابریشمی سوزن شماره ۷شارپ برای پارچه های لطیف مانند حریر شماره ۹ یا ۱۱ و برای پارچه های ضخیم سوزن های شماره ۱-۳-۶توصیه می شود به طور کلی انواع سوزن های شارپ دارای طولی متوسط است.

2-سوزن بیتوین (between))این سوزن دارای طول متوسط است که برای دوخت پارچه هایی با ضخامت

زیاد و متوسط به کار می رود.

3-کروئل (crewel) که مخصوص گلدوزی می باشد از شماره ۸ این سوزن برای پارچه های لطیف و نازک

با یک لا یا دو لا نخ استفاده می شود برای پارچه هایی به ضخامت متوسط مثل کتان و پارچه های پشمی لطیف

از سوزن شماره ۶ و ۷ با ۲ تا ۴ لا نخ گلدوزی استفاده میشود .

4-چنایل (chenille) از این سوزن برای گلدوزی روی پارچه های درشت بافت پشمی ضخیم و پارچه های

کشفافت و کفنی استفاده می شود توضیح آنکه از شماره ۱۹ این

سوزن
برای

ی شش لا نخ گلدوزی و دوخت نخهای پشمی متوسط و شماره ۲۴ آن برای یک یا دو لا نخ گلدوزی می توان

استفاده نمود و از شماره ۱۸ برای دوخت نخهای پشمی بکار می رود .

5-سوزن تا پستری (tapestry)) این سوزن جهت دوخت تورهای درشت شماره دوزی استفاده می شود به

دلیل آنکه نوک سوزن گرد و نرم میباشد و پر کردن سوراخ های تور توسط آن آسان خواهد بود و خراش به

دست وارد نمی شود .

6 - سوزن رفو (darning) (این سوزن چون طول بلندی دارد در کارهایی که دوخت درشت دارند استفاده

میشود . از این سوزن برای دوخت الیاف پشم و کاموا میتوانید استفاده نمایید از شماره ۴ آن برای دوختن الیاف

پشم تابیده و نازک میتوان استفاده کرد. از شماره ۱ تا ۳ آن برای دوختن کاموا و الیاف پشم تابیده متوسط

استفاده می شود

-انگشتانه-از وسایلی است که هم در سوزن دوزی و هم در خیاطی کاربرد دارد و باعث سرعت عمل در کار و

ظرافت و زیبایی کار می شود از انواع آن میتوان فلزی پلاستیکی و چرمی را نام برد که نوع فلزی آن به دلیل

اینکه ضد زنگ می باشد بهتر است و باید اندازه انگشت سوم باشد .

کارگاه

یکی از اساسی ترین وسایل سوزن دوزی است که به دونوع گرد و مستطیل نوع گرد آن برای کارهای کوچک

و ظریف به کار میرود استفاده از کارگاه در سوزن دوزی ها باعث سهولت کار و جلوگیری از جمع و چروک شدن کار میشود .

1- کارگاه گرد- از دو دایره تشکیل شده و انواع مختلفی دارد مثل رومیزی و پایه دار و کار با آن آسان می باشد .

2- کارگاه مستطیل- برای کارهای بزرگ مثل روتختی- پرده و..... استفاده می شود و اگر پارچه در کارگاه کج قرار بگیرد پس از اتمام کار دوخت به همان حالت باقی می ماند

انواع لایی

بعضی مواقع در گلدوزی و یا تکه دوزی، نیاز به استفاده از لایی می باشد. لایی در انواع مختلف در بازار ارائه می شود. در انتخاب آن باید دقت کنیم تا ضخامت و جنس آن با پارچه هماهنگ باشد

انواع لایی چسب عبارتند از :

لایی چسب پارچه ای ارگانزا :

این لایی همان پارچه ارگانزا است که در پشت کار گلدوزی قرار می گیرد .

لایی چسب پارچه ای :

از جنس پارچه بوده و مخصوص پارچه های نسبتاً لطیف است. توجه کنید که لایی را قبل از برش در آب بگذارید، زیرا معمولاً مختصری آب می رود .

لایی چسب کاغذی :

این نوع لایی ها برخلاف لایی چسب پارچه ای آب نمی رود. این لایی برای پارچه هایی با ضخامت متوسط استفاده می شود. در بعضی مواقع در هنگام کار برای جلوگیری از جمع شدن پارچه می توان زیر کار به جای لایی از کاغذ یا مشمع استفاده کرد .

زانفیکس: این نوع لایی از هر دو رو به پارچه می چسبد و مخصوص تکه دوزی است .

نخ : نخ های گلدوزی و سوزن دوزی انواع مختلفی دارند :

1- معمولی ترین آنها نخهایی است که به صورت کلافهای کوچک به نام دمسه DMC در بازار عرضه میشود این کلاف ها از یک رشته نخ ۶ لا تشکیل شده اند و رنگ بندی آنها بسیار متنوع بوده و کار کردن با آنها بسیار ساده است. ونخ مز ویوگوسلاوی که بدون پرز بوده و دارای برق و جلای خاص و رنگ ثابت می باشد .

2- نوع دیگر عمامه نخي که الیاف آن تابدار و براق است و بیشتر برای دوختهای درشت و نقش هایی که طرح برجسته دارند استفاده میشود .

3- نخ ابریشم : ابریشم نیز به دو صورت عمامه یا کلاف در بازار عرضه میشود :

عمامه ابریشمی معمولاً ضخامت نسبتاً زیاد و حالت تابیده ای دارد و بیشتر برای حاشیه دوزی و بافت کروش استفاده میشود . کلاف های ابریشمی هم به صورت کلاف های کوچک و هم به صورت ابریشم خام (این نوع نخ ابریشم مخصوص ابریشم دوزی است) در بازار عرضه میشود .

4- نخ پشم : این الیاف یا به صورت کلاف کاموا و یا به صورت الیاف خام در بازار عرضه میشود . معمولاً برای سوزن دوزی از الیاف پشم تابیده نشده (تتابیده) کم استفاده میشود .

5- نخ های مصنوعی : که امروزه در بازار به صورت گسترده ای عرضه میشود و ظاهراً با الیاف طبیعی تفاوت چندانی ندارد و به جای الیاف طبیعی مورد استفاده قرار میگیرد .

6-الیاف فلزی : این الیاف بیشتر برای تزئین در سوزن دوزی ها و گلدوزی ها استفاده میشود این الیاف در گذشته از طلا و نقره تهیه میشد اما در حال به علت گرانی این نوع فلزات از مواد مصنوعی تهیه می شود . الیافی که از نقره و طلا تهیه میشد به نام (نقده) معروف است که سطحی صاف داشته اند و الیافی که از طلا بود لوله ای شکل و به نام (گلابتون) معروف است .

نخ بوکله : نوعی نخ با گره های نامنظم است که به دلیل نخ های گره دار کمی ضخیم است .

تذکر : باید توجه داشت زمانی کار ارائه شده به نحو احسن انجام میگیرد که نخهای انتخاب شده دارای ثبات رنگ باشد . برای رسیدن به این منظور کافی است که ابتدا نخ مورد نظر را با آب ولرم مرطوب کرده سپس با فشار از میان پارچه ای سفید عبور دهیم اگر نخ بر روی پارچه اثر رنگی باقی نگذارد نخ مناسب بوده و دارای ثبات رنگ میباشد

انواع اتو

اتوی ساده : این مدل از اتو ، معمولیترین نوع آن به شمار می رود. حتماً قبل از شروع به کار حرارت اتو را امتحان کنید . این کار راروی تکه پارچه ای بی مصرف از همان جنس مورد نظر انجام دهید .

اتو بخار

در اتوهای بخار ، مخزن میانی جهت ریختن آب وجود دارد . اتوی بخارچروک ها را به آسانی برطرف می کند . پس از اتمام کار ، آب اتو را خالی کنید .

میز اتو

برای اتو کردن می توانید از میز اتوی قابل حمل و نقل و پایه دار استفاده کنید یا سطح میز معمولی را بادو لایه پتو ی ضخیم پوشانید و به عنوان میز اتو استفاده نمایید . قرار گرفتن پایه میز در هر شیار ، ارتفاع میز از زمین را تغییر می دهد. روی میز اتو تکه ای پارچه سفیدنخی پهن کنید و هر دفعه پس از چند بار استفاده ، روکش را بشوید .

اتو کشی سوزن دوزیهایی که بر روی پارچه مخمل انجام میگردد : در مورد پارچه های مخمل از صفحه مخصوص اتو کشی استفاده می شود . این وسیله عبارت است از صفحه ای فلزی یا چوبی که بر روی آن تعداد بیشماری سوزن با فاصله های بسیار کم تعبیه شده است . هنگامی که میخواهیم پارچه مخمل را اتو کنیم سطح پرزدار پارچه را روی صفحه مخصوص قرار داده طوری که سوزن های صفحه در میان پرزها فرو رود این عمل باعث می شود که اتو پرزهای پارچه را موج دار نکند . سپس پارچه مرطوبی را بر پشت کار قرار داده به آرامی روی آن اتو میکشیم . در مواردی که این صفحه مخصوص موجود نباشد میتوان با قرار دادن اتو به حالت عمودی بر روی میز پارچه کاملاً مرطوبی را روی اتو انداخته سپس پشت کار را در کنار حرارت و بخار اتو قرار داده تا اتو کشی تمام کار انجام گیرد . (تخته مخصوص اتو کردن مخمل به نام ولولورت)

نگهداری از کار سوزن دوزی ها :

الف - اتو کشی : برای اتو کردن هرگز نباید قسمت رویی کار را اتو کنید طرف روی کار سوزن دوزی شده را روی یک سطح نرم و صاف قرار دهید سپس یک پارچه نخی سفید را مرطوب کرده به پشت انداخته و بعد با اتو کاملاً پرس کنید .

ب - شستشو : در صورتی که از ثبات رنگ پارچه و نخ کار شده اطلاعاتی نداشته باشید برای شست و شو و نظافت آن بدین نحو عمل کنید :

1- یک تکه پارچه نخی سفید رنگی که آن را مرطوب کرده اید به آرامی به پشت پارچه و دوخت بکشید در صورتی که رنگ پارچه و نخ کار شده ثابت بود (پارچه سفید رنگ نگرفت) آن را با یک ماده پاک کننده ملایم و آب ولرم شستشو دهید. پارچه نباید تا شده باشد بلکه به صورت باز و گسترده به آرامی آن را وارد آب ولرم و ماده پاک کننده بکنید و به وسیله انگشتان دست پارچه را به نرمی مالش دهید.

2- چندین مرتبه آب آن را عوض کرده تا زمانی که آب کاملاً صاف و تمیز از آن خارج شود.

3- سپس پارچه را در یک حوله نموده تا آب آن گرفته شود.

4- پارچه را در مقابل هوای آزاد قرار میدهیم تا رطوبت اضافی آن خشک شود مشروط بر اینکه در مقابل نور آفتاب قرار نگیرد.

5- پارچه را در حالتی که کمی مرطوب است از پشت اتو کنید.

6- بعد از اتو آن را چند دقیقه ای در مقابل هوای آزاد قرار داده و بعد مورد استفاده قرار دهید و یا آنکه آن را جمع کرده.

ج - خشک شویی: این کار باید به وسیله افراد مطلع و متخصص انجام گیرد زیرا مواد پاک کننده خشکشویی اکثراً به سوزن دوزیها زیان وارد میکند.

د - گردگیری: در مواردی که پارچه سوزن دوزی شده در معرض گرد و غبار قرار گیرد (تابلو - پرده - آویزهای دیواری) در ابتدا باید آنها را از محل خود جدا کرده و در معرض هوای آزاد قرار داد. سپس با قطعه چوب نرمی از پشت به پارچه ضربه های آرامی وارد کنید تا گرد و غبار آن گرفته شود. پس از آن پارچه را چندین بار درون آب ولرم و هر بار آب تمیز فرو برده به طوری که آخرین بار آب تمیز و صافی از آن خارج گردد و بعد آن را درون حوله ای لوله کرده تا آب اضافی گرفته شود این عمل را چندین بار تکرار کنید. سپس پارچه را در جریان هوای آزاد قرار دهید تا خشک شود.

1- نظافت سوزن دوزیهای که روی پارچه کرباس انجام میگردد:

این نوع کار قابل شستشو نیست. زیرا این گونه پارچه ها در اثر شستشو حالت خود را از دست داده و سوزن دوزی روی آن فرم خود را از دست می دهد بنابراین برای تمیز کردن آن پس از زدودن گرد و غبار از یک قطعه اسفنج آغشته به الکل سفید استفاده میکنیم به این ترتیب که ابتدا پارچه را روی کوسن یا بالشتکی قرار داده اسفنج آغشته به الکل را به آن کشیده سپس با برس نرمی روی آن را پاکیزه میکنیم.

2- نظافت و گرد گیری سوزن دوزی های قدیمی و عتیقه - این نوع کارها به علت قدمت استحکام خود را از دست داده است و به مراقبت مخصوص نیاز دارد.

طرح و رنگ در دوخت ها و بافتهای سنتی ایران:

به طور کلی طرح های رایج در بافت و دوخت به دو نوع کاملا متفاوت که به سادگی از یکدیگر قابل تشخیص است تقسیم می شود:

1- طرح های شکسته: به طرح های اطلاق می شود که از بهم پیوستن خطوط مستقیم و شکسته تشکیل شده که

به آن طرح شکسته می گویند

2- طرح های گردان: طرح های که از بهم پیوستن خطوط منحنی به وجود می آید.

طرح های گروه اول از سه خط مستقیم به نام های

الف خط افقی: شامل یک ردیف گره که پهلو به پهلو هم بسته می شود.

ب: خط عمودی: شامل یک ستون گره که بر روی یکدیگر بسته می شود.

ج: خط اریب: شامل یک ردیف گره که به طور مورب در کنار و بالای همدیگر بسته می شود و تشکیل

زوایای 45 درجه می دهد. شناسایی اصول محاسبه مقدار پارچه برای رومیزی، دستمال سفره

، تابلو، ملحفه، روبالشی، وبقچه

رومیزی گرد یا صبحانه خوری: عرض 150، قد 70 سانت (به شکل گرد ببرید)

رومیزی چهار نفره و شش نفره: عرض 150، قد 1/5 متر تا 2 متر

رومیزی ۸ نفره: عرض ۱۵۰ قد ۲ متر و ۲۰ سانت

رومیزی ۱۰ نفره: عرض ۱۵۰ قد ۲ متر و ۵۰ سانت

رومیزی ۱۲ نفره: عرض ۱۵۰ قد ۳ متر

دستمال سفره: به تعداد نفرات ۳۵ در ۳۵

رومیزی پذیرایی ۴۰ در ۷۰

تابلو: اندازه آن بستگی به طرح مورد نظر دارد

ملحفه: ۲۷۰ در ۱۶۰ یا ۲۷۰ در ۲۴۰

روبالشی ۲ عدد برای هر کدام یک متر برای روبالشی نوزاد ۴۰ در ۳۰

سرویس حمام: بقچه ۹۰ در ۹۰ یا ۱۰۰ در ۱۰۰ و سوزنی ۱۲۰ در ۹۰

توانایی انواع دوخت

آشنایی با دوخت های اولیه انواع و کاربرد هر کدام

شلال ساده

این بخیه بر روی خط صاف و یا منحنی کار می شود و برای دوختن شاخه گل و برگ های داخلی برگها بکار

می رود و یا برای پوشاندن یک سطح باز با ردیفهای

متعدد

شلال ساده با دوخت تزئینی ماریچی ترکیبی از دو بخیه است به شکل یک طناب پیچیده با استفاده از دو

رنگ نخ

شلال دوردیفه با دوخت مارپیچ

شلال سه ردیفه متناسب با دوخت متقاطع

این دوخت از سه ردیف شلال تشکیل می شود. ونخ به صورت مار پیچ یا متقاطع از میان آن رد می شود .

شلال ۱۲ ردیفه بادوخت تزئینی مار پیچ

این دوخت از دوازده ردیف شلال پشت سرهم تشکیل می شود وبا استفاده از رنگ متفاوت از لای شلالها نخ را

به صورت مارپیچ رد می کنیم .

بخیه با دوخت تزئینی پیچ

مانند بخیه شلاقی دونه می باشد با این تفاوت که نخ دوم یک بار از بالا به پایین ویک بار از پایین به بالا عبور

می کند

شلال مار پیچ

ابتدا شلال منظم دوخته سپس نخ دیگری را به صورت مارپیچ دوبار از لای شلالها رد کنید .

بخیه - بخیه با دوخت تزئینی پیچ

ابتدا بخیه های کوتاهی را پشت سر هم دوخته و با رنگ دیگری روی آن را تزئین کنید از این کار می توان
برای شاخه ها و یا کناره ها و یا برجسته جلوه دادن سطوح استفاده نمود .

زنجیره ساده

از بالا به پایین زده می شود سوزن را از زیر پارچه بیرون آورده و با انگشت شست قسمت چپ زیر سوزن را به
صورت حلقه نگهدارید .

بخیه زنجیره با بست عمودی

بخیه پشت را در مرکز بزنید و در یک طرف آن با نخ رنگ دیگری بخیه های کوچک عمودی زده شود .

زنجیره گیسو

با یک بخیه کوچک عمودی شروع می شود سپس یک گره در وسط بخیه بزنید .

زنجیره حلقوی

مانند زنجیره معمولی است با این تفاوت که حلقه های زنجیره قدری گشادتر است و سوزن را به فرم مایل داخل پارچه فرو برده و خارج سازید و حلقه ها باید مساوی باشد .

دوخت زیگزاگ

دوخت زیگزاگ: زیگزاگ همیشه بین دو خط موازی انجام می گیرد. سوزن هر بار از سمت راست داخل و از سمت چپ خارج می گردد

زیگزاگ با بخیه

ابتدا زیگزاگ ساده بدوزید سپس با نخ رنگ دیگر شلال های عمودی بزنید. و یا به شکل + بدوزید .

دوخت زیگزاگ به هم چسبیده

مثل دوخت پتویی ساده است با این تفاوت که پایه ها به هم چسبیده اند این دوخت برای دالبر کردن پارچه ها

بکار میرود وبعد از انجام کار لبه دالبرها قیچی می شود

زیگزاگ ماریچ

یک زیگزاگ ساده دوخته و با نخ رنگ دیگری از زیر زیگزاگ ها عبور دهید .

شاخک دوزی

یک لانخ را روی طرح قرار داده و با سوزن بخیه های کوچک اریب روی آن بزنید برای زیبایی کار میتوان از

دو رنگ نخ استفاده نمود

دوخت پر

ابتدا در وسط خط راستی را علامت بزنید سپس مانند بخیه های پتوئی بخیه بزنید و آنها را در دو طرف از راست به

چپ مایل کنید .

دوخت پر بسته

سوزن را به زیربخیه قبلی که در دوخت پر توضیح داده شد فرو کنید تا بخیه ها با یکدیگر برخورد کنند

بخیه پرمرغی

این کار مانند بخیه زنجیره ای است با این تفاوت که حلقه باز بوده و تمام شاخه هارا میتوان با بخیه هائی که

دارای یک طول مساوی هستند مساوی نگه داشت و یا می شود طول آنها را کم یا زیاد

نمود

دوخت برگ یک طرفه

اگر برگ بزرگ است یک طرف برگ را از خط صاف با ساقه دوزی پهن بدوزید و اگر برگ کوچک است

می توان با ساقه دوزی ظریف و طرف دیگر را که به صورت کنگره ای است با ساقه دوزی ظریف و دقیقاً مانند

دوخت برگ دوخت

دوخت برگ گل لاله

بر حسب پهنا به دو صورت دوخته می شود .

الف: دوخت برگهای پهن لاله :ابتدا بر حسب پهنا برگ آن را به صورت عمودی به سه الی چهار قسمت تقسیم

نمائید . سپس دوخت را از یک طرف برگ و از نوک برگ به صورت اریب تا انتهای قسمت اول ادامه دهید. پس

از دوخته شدن اولین قسمت قسمتهای دیگر رانیز به همین صورت بدوزید البته باید هر بار که دوخت یک قسمت

به اتمام می رسد دوباره به نوک برگ برگردید و باز به همان شیوه قبل به دوخت ادامه دهید .

ب: دوخت برگهای باریک لاله :نحوه دوخت این برگها به این صورت است که نوک برگ به صورت

کاملاً عمودی شروع به دوخت نمایند .

دوخت گل لاله

دوخت گل لاله برحسب بزرگی و کوچکی گلبرگها گاهی تمام سطح گلبرگها پر می شود و گاهی به صورت اریب دوزی فقط در قسمت لبه گلبرگ دوخته می شود. نخ باید از دو رنگ انتخاب شود .

پارچه های ساده

این نوع پارچه ها از لحاظ رنگ، جنس و سطح در هنگام انتخاب پارچه مورد توجه قرار میگیرند .

پارچه راه راه (seer sucher)

نوعی پارچه راه راه که سطح " روی " آن شبیه پوسته درخت ، راه راه است. در پارچه های راه راه واقعی (بافتنی

بادست) این حالت راه راه شکل ، در طی روند بافت شکل گرفته است ، ولی در پارچه های مصنوعی از طریق

عملیات شیمیایی شکل می گیرد .

پارچه های طرح دار

این پارچه ها معمولاً به صورت خالدار و نقشهای دایره ای شکل در بازار موجود می باشد .

شناسایی اصول انجام انواع دوختهای بست

دوخت داربستی

برای این دوخت اول شلالهای بلندی به صورت بعلاوهکنارهم می دوزید، به طوری که سطح موردنظر، دوخت های مربع شکلی داشته باشد. سپس محل تقاطع این خطوط افقی را بانخ هم رنگ یا رنگ دیگر به صورت بعلاوه های کوچکی می دوزیم. گاهی نیز از دو تگره فرانسوی در مرکز مربع استفاده می شود.

دوخت چرخ بافته

شعاعهایی مانند دوخت تار عنکبوتی می دوزیم، در مرحله دوم سوزن را از زیر دو شعاع عبور میدهیم به طوری که نخ بدون این که به پارچه متصل شود، دور شلال اولی حلقه شود. به همین ترتیب ادامه می دهیم هر بار نخ به دور هر یک از شلالها حلقه می شود، آن قدر تکرار میکنیم تا طرح دایره ای ما پر شود. از این دوخت همچنین برای لباس کودکان و طرحهای ظریف و گلهای وحشی استفاده می شود.

دوخت تار عنکبوتی

دایره ای را در نظر بگیرید، سپس با دوخت تک قلاب باز شروع می کنیم به طوری که دو طرف تک قلاب شعاع دایره قرار گیرد. پس از آن در طرفین شعاعهای قبلی با فاصله های مساوی و منظم از مرکز دایره دو شلال مستقیم زده می شود و دایره به پنج قسمت مساوی تقسیم می شود سپس مطابق شکل از مرکز، سوزن را یک در میان از

روی شالها عبور می دهیم طوری که شالهایی که دور قبل در زیر سوزن قرار گرفته بود، روی سوزن و شالهایی که در روی سوزن قرار گرفته بود، زیر سوزن قرار می گیرد. این کار را آن قدر تکرار می کنیم که دایره کاملا پر شود. از این دوخت می توانیم برای گلهای وحشی استفاده کنیم.

شلال مار پیچ

ابتدا شلال منظم دوخته سپس نخ رنگ دیگری را به صورت مارپیچ دوبار از لای شالها رد کنید.

بخیه - بخیه با دوخت تزئینی پیچ

ابتدا بخیه های کوتاه را پشت سر هم دوخته و با رنگ دیگری روی آن را تزئین کنید از این کار می توان برای شاخه ها و یا کناره ها و یا برجسته جلوه دادن سطوح استفاده نمود.

بخیه پشت نخ دار

ابتدا بخیه دونه را دوخته سپس بوسیله دو عدد سوزن و دورنگ نخ از میان بخیه ها رد می کنند بدون عبور از پارچه.

بخیه مستقیم

از این بخیه بصورت انفرادی یا در دایره کامل و نیم دایره و یا بصورت گل و خوشه ای می توان استفاده نمود. ولی

همیشه هر بخیه جدا از بخیه های دیگر است .

بخیه ساقه دوزی یا طرح ساقه

سوزن را از پارچه بیرون آورید و در فاصله کوتاهی در حالیکه نخ در سمت چپ سوزن قرار گرفته دوباره آن را

فرو کنید سپس سوزن را بیرون آورید و بر روی یک خط کار کنید این دوخت برای خطوط نازک و برای

دوخت حاشیه ها و برگها بکار می رود .

بخیه ساتن دوزی

فرق این دوخت با بخیه ساقه دوزی این است که نخ را در جهت خلاف خط نگه می دارند سوزن را در سمت

راست خط فرو می کنند و از سمت چپ بیرون می آورند ولی باید بخیه ها پهن تر از ساقه دوزی پر شود .

نوع دیگر بخیه ساتن

برای دوختن برگها به صورت اریب کار می شود .

بخیه بست دوزی

نخ

ی را که باید بخیه زده شود روی پارچه خوابانیده و با نخ هم رنگ و یا رنگی متفاوت بخیه های کوچک با فواصل مساوی بزنید. واز کارگاه برودری دوزی استفاده کنید و برای پر کردن سطوح کوچک بکار می رود

بخیه مخصوص گلدوزی

برای پر کردن سطح گلدوزی با سایه رنگی زدن بکار می رود. ردیف اول بخیه هاپشت سر هم کوتاه و بلند است. ردیف دوم بخیه هایی با طول مساوی است که در انتها بخیه های کوتاه بلند زده می شود ترتیب ردیفهای بعد بستگی به شکل مورد نظر دارد از کنار بیرون شروع و بطرف مرکز پایین کار کنید

بخیه برگ ساتن

وقتی سطح کار زیاد است آن را به قطعات کوچکتر تقسیم کنید و جداگانه کار

کنید

دوخت یک نوع برگ باز

دوخت را از سمت چپ مرکز برگ شروع کنید سوزن را در سمت راست برگ و خط خارجی آن فرو برده و در سمت راست مرکز برگ خارج نمایید عکس همین عمل را در سمت دیگر برگ تکرار کنید .

بخیه استخوان ماهی

این دوخت باید از راس برگ شروع شود و هر شلال طوری دوخته شود که قدری بالاتر از شلال دیگر قرار گیرد .

بخیه هموار

مانند روش قبلی است با این تفاوت که برای سطح بزرگتر گره های بخیه را در کنار هم می دوزند .

بخیه زنجیری

از بالا به پایین زده می شود سوزن را از زیر پارچه بیرون آورده و با انگشت شست قسمت چپ زیر سوزن رابه صورت حلقه نگهدارید .

بخیه زنجیره به پشت خوابیده

بخیه پشت را در مرکز بزیند و در یک طرف آن با نخ رنگ دیگری بخیه های کوچک عمودی زده شود .

بخیه زنجیره ضخیم

با یک بخیه کوچک عمودی شروع می شود سپس یک گره در وسط بخیه بزیند .

بخیه رومی

مانند زنجیره معمولی است با این تفاوت که حلقه های زنجیره قدری گشادتر است و سوزن را به فرم

مایل داخل پارچه فرو برده و خارج سازید و حلقه ها باید مساوی باشد .

زنجیره دوبل

برای حاشیه های پهن بکار می رود دوخت آن مانند زنجیره معمولی است با این تفاوت که محل دوخت هر بار

در جهت راست و چپ تغییر میکند .

زنجیره به شکل گل

دو زنجیره داخل هم دوخته می شود .

بخیه سوراخ دکمه ای (دوخت پتوئی دندان موشی)

از چپ به راست کار می شود ونخ را در زیر انگشت نگه دارید تا یک گره ساخته شود

دوخت پتوئی بسته

بخیه ها را بطور مایل ابتدا به یک طرف وبعد به طرف عکس آن بزنید که یک مثلث ایجاد شود

دوخت پتوئی متقاطع

مانند دوخت قبلی ولی این بار آنها یکدیگر را در بالا بصورت ضربدر قطع می کنند

پتوئی درجه ای

بخیه ها باندازه های مختلف ونسبتهای گوناگون زده می شود

پتوئی دسته ای

بخیه ها با فواصل منظم که بین آنها فاصله باشد در دسته های دوتا ئی و سه تا ئی زده می شود

دوخت پتوئی تزئینی

می توان گاهی در دو ردیف مقابل هم ونیز چند ردیف زیر هم وگاهی بصورت دایره دوخت واز رنگهای

متفاوت استفاده نمود

دانه دوزی

ابتدادو شلال کوچک عمودی چسبیده به هم بدوزید وتکرار کنید تا سطح نقش پر شوداگر نخ ضخیم باشد

یک بخیه کافی است ، گاهی می شود نخ به رنگ دیگر را به طور مارپیچ از دانه ها رد نمود

بخیه قلبی

از راست به چپ کار کنید نخ را از میان پارچه بالا آورده و با انگشت شست نگهدارید یک بخیه کوچک از رو بر روی نخ بزنید . دوباره نخ را بالا بیاورید تا یک گره کوچک ایجاد شود این کار را ادامه دهید . از این دوخت برای شاحه های ظریف استفاده می شود

دندان موشی گره دار

یک دندان موشی گشاد بدوزید ونخ دیگری را از میان آنها عبور دهید . طوری که در انتهای حلقه دندان موشی گره ها یی ایجاد شود .

زیگزاگ توری

این دوخت همان زیگزاگ با شلال است که در چند ردیف دوخته شده ومحل تلاقی شلالها بطور ردیف کنار هم قرار گرفته است .

زیگزاگ تابدار

این دوخت بصورت عمودی ودر فاصله دو خط موازی انجام میگردد اگر بخواهید دوخت پرتربنظر آید باید

فاصله بخیه ها را کم کنید .

زیگزاگ با شلال

این دوخت مانند زیگزاگ ساده است با این تفاوت که در راس زیگزاگ ها هر بار یک شلال افقی زده می شود

ستاره دوزی

ابتدا یک ضربدر سپس یک بعلاوه بدوزید و یک بست در محل تقاطع بزنید که به محل تقاطع نقطه شیطان نیز می گویند

بخیه رومانی

ابتدا شلالهای افقی چسبیده به هم که طول آن در حدود (۱۲ میلیمتر) باشد بدوزید سپس باشلالهای کوچک مایل در وسط آن را کامل نمایید این دوخت برای پر کردن زمینه بکار می رود .

دوخت پایونی

سه شلال موازی بصورت عمودی کنار هم بدوزید و وسط آن را باد و شلال افقی محکم کنید .

تاج دوزی

یک کوک در مرکز بزنید و در دو طرف آن دو کوک کوچکتر و سپس سوزن را در قسمت جلو و از سمت چپ کوک بیرون بیاورید. پس از آن سوزن را از داخل هر سه کوک عبور دهید در خاتمه سوزن را در قسمت جلو درست راست کوکها فرو کنید. و این عمل را با فاصله تکرار کنید .

دوخت به صورت قلب

نخ را به دور سوزن بچرخانید تا بشکل دو حلقه معکوس در بیاید سپس سوزن را از بالا بطرف پایین از پارچه رد کنید و همزمان باید نخ تابیده از زیر سوزن رد شود پس از این عمل نخ را کشیده و گره را محکم کنید ولی نخ زیاد کشیده نشود که تنظیم نخ به هم خواهد خورد

دوخت بخارا

این دوخت برای پوشاندن سطح های بزرگ مناسب است. ابتدا یک لایه نخ روی سطح کار گذاشته و به صورت تخت با بخیه های ریز دوخته میشود

دوخت لوزی

یکی از دوختها ی زیبای برودری دوزی است . یک کوک بلند از چپ به راست بزنید و سوزن را با فاصله خیلی

کم از انتهای کوک اول (از پایین) بیرون بیاورید دوباره سوزن را از زیر کوک و روی نخ رد کنید و آن را بکشید ته گره زده شود. سوزن را به طرف مقابل آورده و دوباره یک گره بزنید. اکنون سوزن را در پارچه فرو کنید و با فاصله کمی از کوک اول کمی پایین تر بیرون بیاورید و از این محل به کمک کوک دوم ردیف اول در وسط یک گره بزنید و سوزن را در طرف مقابل فرو کنید و ادامه دهید

دوخت متقاطع یا در هم بافتن

در دو ردیف موازی به فاصله مورد نظر کوک بزنید بعد با نخ رنگ دیگری از زیر کوکها و از زیر نخ رنگی حلقه بزنید

دوخت خوابیده مسطح

ابتدا روی طرح را موازی با فاصله شلال بزنید. سپس به شیوه ساتن روی آن را بدوزید .

بخیه سایه دوزی یا بخیه صلیبی پشتی

در روی پارچه به شیوه بخیه ساده است و در پشت پارچه شبیه به بخیه زیگزاگ می باشد .

دوخت مدل ترینا

ابتدا یک کوک مورب بزنید و سوزن را پایین تر از کوک اول بیرون بیاورید و از سمت بالا و از زیر کوک و از روی نخ برابر شکل رد کنید . پس از آن نخ را به آرامی بکشید . این عمل آخر را دوباره تکرار کنید و نخ را به آرامی بکشید برای دوخت بعدی سوزن را در قسمت راست دوخت اول فرو کنید پس از آن کمی پایین تر سوزن را بیرون کشیده و برابر روش ذکر شده عمل نمایید .

دسته دوزی

ابتدا یک سری کوک عمودی بفواصل موازی بدوزید. پس از آن با رنگ دیگری از سمت چپ و راست و از بالا و پایین برابر شکل کوکها را بهم متصل کنید . و در بالا نیز این عمل را تکرار کنید .

گره دوزی ایرانی (روکوکو)

سوزن را به اندازه مورد نیاز در پارچه فرو کنید . ولی به صورت کامل بیرون نکشید نخ را به دور سوزن بجرخانیذ آنقدر که اندازه پهنای محل دوخت شود . سپس نخ تابیده شده به دور سوزن را بیرون بکشید و به پارچه وصل نمایید. می توانید به شکل گل نیز در آورید .

دوخت یک نوع گلبرگ

ترکیبی از دو نوع دوخت قلاب یکی بزرگ و دیگری کوچک

دوخت مدل طوماری

این دوخت را از سمت چپ به راست شروع کنید. سوزن را از پارچه بیرون آورده و یک حلقه بزنید سوزن را از

قسمت بالایی حلقه داخل پارچه کرده دوباره از پایین رد کنید نخ را بکشید

قلاب دو رنگ

دو رنگ نخ متضاد به سوزن بکشید شروع به قلاب دوختن بکنید منتها هر بار که قلاب میزنید یک رنگ نخ را

جلوی سوزن بیندازید

فاکوت

دو لبه پارچه را یک سانت تو بزنید و آن را به فاصله یک سانت روی مقوا کوک بزنید و مثل بخیه برودری دوزی

بدوزید. و یا با نخ عمامه و سوزن بین آنها را زیگزاگ بزنید. پس از اتمام دوخت روی آنها را اتو بزنید و مقوا را

در بیاورید .

اشکال زیر انواع دوختها به شکل ضربدر – بعلاوه وزیگزاگ های مختلف نشان داده شده که به راحتی می توان
نید آنها را در طرحهای مختلف بکار ببرید .

دوخت زیر ورو

یک کوک مورب کوچک بزنید .سوزن را پایین تر از کوک اول بیرون بیاورید واز سمت بالا از زیر کوک
واز روی نخ برابر شکل رد کنید ونخ را به آرامی بکشید این عمل را تکرار کنید ونخ را به آرامی بکشید .
برای دوخت بعدی سوزن را در سمت راست دوخت اول فرو کنید . پس از آن کمی پایین تر سوزن را بیرون
وبرابر روش ذکر شده در بالا عمل نمایید .

دوخت دو نخه الوان

ابتدا در یک ردیف یک سری کوک مساوی بزنید . سپس با نخ رنگ دوم از بین دوختها بصورت زنجیره حلقه
بزنید

دوخت مدل طوماری

از سمت چپ به راست شروع کنید .ابتدا یک حلقه بزنید وسوزن را از قسمت بالای حلقه داخل پارچه کرده واز
پایین حلقه رد کنید نخ را بکشید تا گره محکم شود.وبا فاصله های معین تکرار کنید .

دوخت مدل زینس

ابتدا یک کوک عمودی بزنید . سوزن را از سمت راست و پایین از پارچه بیرون بیاورید. پس از آن حلقه بدور دوخت عمودی بزنید بعد سوزن را از سمت راست و بالادر پارچه فرو کرده واز پایین بیرون بیاورید بدین ترتیب دوخت اول کامل می شود و دوخت دوم را شروع کنید .

دوخت سوربلو

ابتدا یک کوک افقی بزنید .بعد از سمت چپ پایین دوخت بیرون بیاورید و دو حلقه به دور دوخت افقی بزنید و سوزن را در سمت راست پایین فرو کنید دوخت اول تکمیل شده و دوخت بعدی را شروع کنید .

دوخت مدل شکافته

سوزن را از پارچه بیرون آورده واز وسط نخ عبور دهید
این دوخت بصورت خطی زیبا در برودری دوزی استفاده می شود .

دوخت مدل خوشه گندم

ابتدا دو کوک مستقیم کوتاه بزنید آنگاه سوزن را از مرکز و پایین بیرون بیاورید پس از آن سوزن را از هر دو

کوک رد کنید دوباره سوزن را در مرکز پارچه فرو کنید و دوخت را ادامه دهید

گره فرانسوی

نخ را از میان پارچه بالا بیاورید و نخ را سه الی چهار بار بدور سوزن بپیچید سپس سوزن را در پارچه نزدیک جایی که از آنجا در آمده فرو کنید برای پر کردن سطح لازم ردیف ها را بطور متناوب حفظ نمایید .

آشنایی با مواد و ابزار گلدوزی و موارد مصرف

انواع پارچه ها با بافت محکم بجز پلی استر - نخ دمسه در رنگهای مختلف - انواع سوزن گلدوزی - قیچی
خیاطی - کارگاه در اندازه متوسط - نخ عمامه در رنگهای مختلف - گردغال - پودرتالک - نخ کوک -
کاغذ کاربن - کاغذ پوستی - نخ زری - انگشتهانه - انواع سوزن خیاطی - انواع طرح گل - رخ -

منظره ونخهای ابریشم در رنگهای مختلف

موارد مصرفی - تابلوهای تزئینی - البسه - سجاده - پاروان و..... می باشد .

پارچه های مصرفی - پارچه هایی از جنس های پرند - تافته - اطلس - ماهوت - تترون - کتان - چلوار -

پوپلین ونخی میباشد وهم اکنون روی پارچه ساتن وپارچه هایی که دارای بافت محکم ومناسب است نیز

صورت می گیرد .

نخ دمسه - معمولترین نخ است که به صورت کلافهای کوچک به نام dmc در بازار عرضه می شود این

کلافها از یک رشته نخ شش لا تشکیل شده اند ورننگ بندی آنها بسیار متنوع بوده وکار کردن با آنها بسیار

ساده وآسان می باشد .

نخ - نخ عمامه الیاف آن تابدار وبراق است و برای دوختهای درشت ونقشهایی که طرح برجسته دارنداستفاده

می شوند ودارای ضخامت زیادی است و برای حاشیه دوزی وبافت کروشه بکار میرود .

نخ کوک -نخی است برای نشان دادن طرح روی پارچه های ضخیم بکار می رود وقتی طرح را پشت کار

کشیدیم طرح را بوسیله این نخ دوخته تا از روی کار مشخص شود و برای خیاطی نیز استفاده می شود .

نخ زری - این نخ برای دوختن نقش ها و خطوط موازی روی شلوارها در زمان هخامنشیان معمول بوده است

در زری دوزی بیشتر از رنگ زری استفاده می شود سابقه این هنر به زمان اشکانی وهخامنشی می رسد .

نخ گلابتون - نخ ابریشم است که روی آن ورقه بسیار نازکی از طلا یا نقره کشیده شده و برای تزئین پارچه

ولباسها به کار می رود و بیشتر روی پارچه های زربفت انجام می گیرد .

گرد زغال - از براده های زغال بوجود آمده و برای پیاده کردن طرح روی پارچه های روشن وضخیم مانند

ماهوت ومخمل بکار می رود .

کاربن - کاغذی است برای کپی کردن وانتقال طرح کاغذ پوستی - برای انتقال طرح روی پارچه هایی مانند

مخمل بدین صورت که ابتدا طرح را روی کاغذ پوستی کشیده سپس با استفاده از چرخ خیاطی بدون نخ روی

طرح را چرخ نموده تا طرح سوراخ سوراخ شود و بعد طرح را روی پارچه قرار داده و از منافذ بوجود آمده پودر زغال یا پودر گچ (بستگی به رنگ پارچه دارد) را ریخته و بدین وسیله طرح روی پارچه منتقل می شود .

آشنایی با نکات مهم و عمومی در گلدوزی

1- همیشه با یک وسیله تیز نخ را بریده زیرا در اثر کشیده شدن نخ سطح کار غیر یکنواخت شده

2- در موقع کار از نخ های کوتاه استفاده کنید اگر طول نخ بلند باشد بر اثر عبور دائم تاب آن باز شده و نخ پیچ

می خورد

3- برای محکم کردن نخ در دوخت از گره استفاده نکنید بلکه چند شلال زده و بعد دوخت را شروع کنید و برای

اتمام دوخت نیز همین کار را تکرار کنید

4- هماهنگی رنگ نخ و طرح و پارچه را همیشه باید دقت کرد در غیر این صورت طرح زیبایی را نداریم

5- قبل از مهارت کامل در کار سوزندوزی از نخ نتابیده استفاده نکنید

6- در هنگام دوخت از سوزن فولادی استفاده کنید تا اثر زنگ زدگی روی پارچه نماند

7- نخهای فلزی را دور یک بالشتک که از پارچه ابریشمی درست شده بپیچید که خراب نشود

8- نوع پارچه اگر نخی بود با الیاف پشم گلدوزی نکنید زیرا پشم الیاف پشم به سختی از پارچه نخی عبور کرده

و پس از چند بار پاره می شود

9- به طور کلی برای دوختن الیاف ضخیم از پارچه ضخیم و برای الیاف ظریف از پارچه های ریز بافت استفاده

شود

10- پارچه هایی که دارای بافت ناهموار هستند برای سوزندوزی مناسب نیستند زیرا برجستگیها و فرو رفتگیها در

بافت باعث خواهد شد دوخت روی پارچه زیبا جلوه نکند

11- برای تهیه لوازم منزل رومیزی و..... از پارچه های نخی - کتان - پشمی و لطیف ریز بافت استفاده

شود

12- از پارچه هایی مانند مخمل والیاف مصنوعی برای مواردی که مورد استفاده مستمر دارند می توان استفاده

نمود

13- همیشه قبل از انجام دادن کار با آب و صابون دستها را بشوید

14- از سوزن فولادی استفاده کنید تا زنگ نزنند و باعث خراب شدن کار نشود

جمع آوری و حفظ سوزن دوزیها

در مواردی که از آنها استفاده نمی شود آنها را دور یک مقوایی پیچیده و مقداری مواد دور کننده بید مانند

نفتالین در کنار آن قرار دهید بعد دوریک کیسه یا کاغذ پلاستیکی برش تیره رنگ پیچیده و در محلی که دارای

رطوبت مناسب در حدود ۶۰٪ تا ۷۰٪ سانتی گراد نگهداری کنید در محلی که نه خیلی خشک و نه خیلی

مرطوب باشد از تازدن این گونه سوزن دوزیها حتی الامکان خودداری کنید زیرا باعث کم شدن استحکام

و ضعیف شدن تار و پود پارچه شده و برای جلوگیری از تغییر رنگ سرمه ملیله ساده و تراش آنها را دور از مواد

معطر و نور و هوا نگهداری کنید مانند قاب گرفتن

آشنایی با انتخاب پارچه بر حسب مورد مصرف

پارچه باید متناسب با دوختی که انجام می شود باشد مثلا برای دوخت شبکه دوزی از پارچه ترون و کتان و.....

می توان استفاده کرد و برای دوخت معرق از ماهوت و..... و برای دوخت ابریشم دوزی از پارچه هایی مانند

پرنده - مخمل - تافته - اطلس - ترون - کتان و چلوار - پوپلین ونخی وهم اکنون ساتن و..... و برای دوخت

اشرفی دوزی از پارچه های درشت بافت استفاده نمود همچنین برای آشنایی با انتخاب نخ مناسب جهت طرح

1- نخ باید رنگ پس ندهد

2- هر رنگ نخ و نوع آن بستگی به طرح مورد نظر دارد

3- نخ باید از نوع مرغوب و عالی آن باشد

4-رنگ پارچه ونوع وطرح ونخ باید با هم هماهنگی داشته باشد

5-یکی از مهمترین شرایط یک ابریشم دوز آشنایی بارنگها وترکیب آنهاست واین یکی از ویژگیهای خاص

هنر ایرانی است .

لکه زدایی از پارچه

1-ابتدا علت ونوع لکه را جویا شوید

2-نوع پارچه را مشخص کنید که آیا قابل شستشو هست یا خیر

3-جنس ورنگ ونوع ماده ای که برای رنگ کردن پارچه بکار رفته را مشخص کنید

4-هر نوع ماده شیمیایی که بکار می برید روی تکهای از پارچه امتحان کنید

5-به یاد داشته باشید که آب داغ بعضی از لکه ها را ثابت می کند مانند لکه تخم مرغ و خون . آب صابون نیز

لکه های چای - قهوه وعصاره بسیاری از میوه ها را ثابت می کند

طرق از بین بردن انواع لکه روی پارچه های قابل شستشو وغیر شستشو

بطور کلی سه طریقه اساسی وجود دارد

1-پاک کردن به وسیله محلولهایی مانند تترا کلرور کربن یا بنزین با استفاده از ابر یا برس

2-بیرنگ کردن به وسیله آب اکسیژنه واسید اگزالیک (جوهر ترشک) یا آب ژاول

3-تمیز کردن به صورت خشک به وسیله خمیری از پودرهای جذب کننده مانند گچ فرانسوی یا پودر تالک

ب - از بین انواع لکه روی پارچه های قابل شستشو:برطرف کردن لکه خون وچسب وهر گونه لکه ای که

دارای مواد قندی باشد . برای برطرف کردن این لکه ها روی انواع پارچه های رنگی ابتدا محل لکه را به وسیله

اسفنج با تتراکلرور کربن شسته سپس با آب سرد تمیز کنید . بعد با آب صابون نیمگرم بشوئید تا لکه کم یا

پاک شود چنانچه این گونه لکه ها روی پارچه های نخی وکتانی سفید اثر بگذارد ابتدا محل لکه را در آب سرد

فرو برده و بشوئید سپس با آب گرم وصابون لکه را از بین ببرید اگر لکه کاملاً پاک نشد از محلول آب نمک (

۱ چهارم واحد نمک ۲ واحد آب (استفاده کنید .

برطرف کردن لکه شمع روی پارچه های رنگی : مانند طریق فوق عمل کنید .

لکه سقز : روی لکه را یخ بمالید وبعد لکه را از بین ببرید . اگر لکه باقی ماند آن را با اسفنج و تترا کلرور

کربن بشوئید

لکه شکلات و کاکائو : اگر از نوع پارچه های سفید باشد با آب گرم و صابون بشوئید . بعد لکه را به وسیله

تتراکلرور کربن از بین ببرید و اگر پارچه رنگی بود اول با تتراکلرور کربن بشوئید سپس با آب گرم و اسفنج لکه

را از بین ببرید .

لکه چربی روغن: محل لکه را با اسفنج و تتراکلرور کربن بشوئید سپس با آب نیمگرم و صابون لکه را از بین

ببرید . چنانچه لکه کهنه باشد آنرا ابتدا با آب اکسیژنه بیرنگ کرده بعد با آب خوب بشوئید .

لکه چای و قهوه : روی پارچه های رنگی محل لکه را با اسفنج و آب گرم بشوئید . اگر لکه باقی ماند گلیسرین

گرم به کار ببرید و بگذارید نیم ساعت روی لکه بماند . سپس با آب و صابون خوب بشوئید . اگر لکه روی

پارچه سفید ونخی بود آب جوش را روی لکه بریزید و این کار را از طرف پشت پارچه نیز تکرار کنید . اگر لکه

از بین نرفت با آب اکسیژنه و سپس با آب شستشو دهید . برای از بین بردن این گونه لکه ها اول از صابون

استفاده نکنید زیرا ممکن است لکه را ثابت کند .

لکه کره - خامه و بستنی : محل لکه را در آب سرد خیس کنید و با آب گرم و صابون بشوئید .

لکه تخم مرغ و گوشت : محل لکه را با اسفنج در آب سرد بشوئید . سپس با آب نیم گرم و صابون لکه را رفع

کنید . اگر لکه روی پارچه های سفید از بین نرفت می توانید از تتراکلرور کربن استفاده نمایید . لکه میوه یا آب

میوه: لکه را با آب سرد و اسفنج بشوئید . اگر پاک نشد گلیسرین به کار ببرید و بگذارید چند ساعتی بماند

سپس با آب گرم و صابون بشوئید .

لکه علف: محل لکه را با آب صابون نیم گرم بشوئید سپس با اسفنج والکل یا آب اکسیژنه لکه را کاملاً از بین

ببرید و با آب بشوئید چنانچه پارچه سفید - نخ‌ و کتان‌ باشد با دنبه یا روغن مالش دهید . بعد با آب صابون

گرم بشوئید . باقیمانده لکه را با آب اکسیژنه از بین ببرید .

لکه جوهر: از خمیر پودر های جذب کننده استفاده کنید . و در مورد پارچه های نخ‌ و کتان‌ لکه را به وسیله

گلیسرین از بین ببرید .

لکه زنگ آهن: اگر روی پارچه های نخ‌ و کتان‌ سفید باشد . محل لکه را در محلول اسید اگزالیک خیس

کنید . و به محض از بین رفتن لکه پارچه را در محلول رقیق آمونیاک بزنید و خوب بشوئید .

در این مورد همچنین می توان از آب لیمو و نمک برای برطرف کردن لکه استفاده کرد . سپس محل لکه را در

آفتاب خشک کرد .

لکه مداد: ابتدا محل لکه را کلروفرم یا الکل زده بعد پارچه نرمی روی آن بکشید . اگر پارچه سفید بود لکه را

با مداد پاکن پاک کنید . سپس آن را با صابون بشوئید .

لکه رنگ: رنگ تازه را پاک کنید و با آب و صابون بشوئید . اگر خشک باشد با روغن یا پیه خوک یا وازلین

پاک کنید . سپس آن را به وسیله اسفنج با آب گرم و صابون بشوئید .

لکه سوختگی: این لکه به ندرت ممکن است پاک شود ولی اگر پارچه پشمی بود از کاغذ سنباده نرم استفاده

کنید . چنانچه پارچه کتان‌ و نخ‌ و سفید بود ابتدا پارچه را در آب خیس کنید و در آفتاب قرار دهید . این عمل

را چندین بار تکرار کنید . اگر لکه باقی ماند با آب اکسیژنه رنگ آن را ببرید و بعد بشوئید .

لکه توتون: به وسیله اسفنج والکل صنعتی لکه را از بین ببرید . در مورد پارچه های کتان‌ سفید محل لکه را با

آب سرد بشوئید . گلیسرین به آن بزنید و بگذارید نیم ساعت بماند . بعد با صابون و آب بشوئید .

توجه: پاک کردن لکه های روغنی و جوهر از روی پارچه ها ساتن: لکه روغنی روی پارچه ساتن را می توانید

به وسیله پودر تالک از بین ببرید . برای این کار پودر را بر روی لکه پاشیده و به آرامی مالش دهید و چند دقیقه ای آن را به همان صورت گذارده سپس به وسیله برس نرمی با ملایمت آن را برس بکشید و تمیز کنید .
لکه های جوهر و خودکار را می توان با شیر گرم والکل متیلیک بر طرف کرد . بعد در آب ولرم کاملاً شسته تا اثر شیر والکل از بین برود .

دوخته های این طرح شامل زنجیره - ساتن و دوخت پر می باشد .

آهار زدن پارچه ها :

بعضی از البسه و پارچه های مختلف برای فرم گرفتن به آهار نیازمندند مثل پرده های تور و وال ، رومیزی ، سفره سر دست و یقه های تزئینی زنانه و گاه یقه و سردست مردانه برای آهار زدن از موارد مختلف مثل نشاسته خام یا پخته - آب برنج - صمغ و ژلاتین میتوان استفاده کرد .
طرز تهیه نشاسته پخته : ۱۵ تا ۶۰ گرم نشاسته در هر لیتر آب به نسبت آهار مورد نیاز است نشاسته را در مقداری آب سرد خمیر کرده و با پشت قاشق چوبی کاملاً آن را صاف میکنیم و با اضافه کردن بقیه آن روی آتش ملایم هم میزنیم تا شفاف شود باید دقت کرد که بجوشد بعد از سرد شدن پارچه را اگر میخواهیم کم آهار بگیرد به طور مرطوب و در غیر این صورت به طرز خشک کاملاً درون نشاسته قرار می دهیم تا تمام آهار بگیرد سپس فشار داده آویزان میکنیم .

در مورد بقیه و سرد ست لباسها فقط قسمت مورد نیاز را در نشاسته فرو میبریم برای اتو کردن باید صبر نمود تا پارچه کاملاً خشک شود بعد نم زده اتو میکشیم .

نشاسته خام برای اتو کردن پارچه های ضخیم :

برای آهار پارچه های ضخیم از مخلوط نشاسته و برآکس استفاده می کنیم . ۸۰ گرم نشاسته را در یک لیتر آب سرد حل کرده ۲۰ گرم برآکس را در کمی آب گرم حل میکنیم به اضافه ۴ گرم پارافین (برای براق شدن) به آن اضافه میکنیم پارچه خشک را در محلول گذاشته مالش می دهیم تا تمام پارچه خوب خیس شود بعد فشار داده خوب تکان می دهیم و بر عکس مورد قبلی وقتی دو نم است اتو میکشیم .

آب صمغ برای پارچه های رنگی :

پارچه های نازک و ابریشمی و رنگی با اب صمغ آهار زده می شود. صمغ سفید را خوب نرم کرده تقریباً ۳۰ گرم در یک لیتر آب سرد مخلوط کرده روی آتش ملایم به هم میزنیم به طوری که ۳ دقیقه بجوشد بعد آن را از پارچه نازک یا ململ رد کرده و مثل موارد بالا آهار می دهیم در موقع اتو بین دو پارچه نازک قرار داده اتو می کشیم .

آب برنج برای پارچه های لطیف و سرویس خواب نوزاد (ملحنه روی بالشت) :

۵۰ گرم برنج را خوب شسته در یک لیتر آب سرد خوب میجوشانیم سپس از پارچه نازک رد کرده به هر اندازه که مایلید آهار بخورد با آب رقیق کنید و مثل موارد فوق عمل کرده و می گذاریم خشک شود و برای اتو کشیدن پارچه را دونم میکنیم حرارت اتو باید مناسب با نوع پارچه باشد برای پارچه های نخی از حرارت زیاد و پارچه های پشمی حرارت مناسب و پارچه های نایلونی حرارت کم استفاده نمود .

حفظ و نگهداری سوزندوزیها

الف- طریقه اتو کشی

هرگز قسمت روی کار را اتو نکنید . قسمت روی کار را روی سطح صاف و نرمی قرار دهید و سپس یک تکه پارچه نخی سفید مرطوب را روی پشت کار بگذارید و با اتو کا ملا پرس نمایید
اتو کشی سوزندوزیهایی که روی پارچه مخمل صورت می گیرد :

پارچه های مخمل نیاز به صفحه مخصوص اتو کشی دارند که به شکل صفحه ای فلزی یا چوبی است که بر

روی آن تعداد بی شماری سوزن با فاصله های بسیار کم تعبیه شده است و هنگام اتوکشی باید سطح پرز دار پارچه را روی صفحه مخصوص قرار داده طوری که سوزنهای صفحه در میان پرزها فرو رود . این عمل باعث می شود که فشار اتو پرزهای پارچه را موج دار نکند . بعد پارچه مرطوبی را بر پشت کار قرار داده به آرامی روی آن اتو می کشیم . در صورت نداشتن این نوع اتو می توانید با قرار دادن اتو به حالت عمودی بر روی میز پارچه کاملاً مرطوبی را روی اتو قرار داده سپس پشت کار را در کنار حرارت و بخار اتو قرار داده تا اتوکشی کار انجام شود .

ب: شستشو

اگر از ثبات رنگ پارچه ونخ اطلاعی ندارید برای شستشو ونظافت آن چه باید کرد ؟

1- یک تکه پارچه نخی سفید را مرطوب کرده وبه آرامی به پشت پارچه اصلی بکشید در صورتی که رنگ پارچه یا نخ تغییری نکرد آن را با یک ماده پاک کننده ملایم وآب ولرم به آرامی شستشو دهید .

2- آب آن را چند بار عوض کنید تا کاملاً تمیز شود

3- سپس پارچه را در میان یک حوله لوله نموده تا آب اضافی آن گرفته شود

4- پارچه در هوای آزاد دور از نور آفتاب قرار دهید تا خشک شود

5- پارچه را در حالی که مرطوب است اتو کنید

گرد گیری

پارچه های سوزندوزی شده را که در معرض گرد وغبار قرار گرفته اند (تابلو - پرده - آویز های دیواری)

باید از محل دور نموده ودر هوای آزاد با قطعه چوب نرمی به آرامی از پشت ضربه هایی وارد کنید تا گرد

وغبار گرفته شود وبعد چندین بار درون آب ولرم فرو برده وخارج نموده تا تمیز شود سپس درون حوله قرار

داده تا آب اضافه آن گرفته شود و بعد در هوای آزاد قرار دهید تا خشک شود .

نظافت سوزندوزیهایی که روی پارچه کرباس دوخته شده است

این نوع سوزندوزیها قابل شستشو نیست و باید آنها را پس از زدودن گرد و غبار با یک قطعه اسفنج آغشته به

الکل سفید روی آن را کشیده و سپس با برس نرمی پاک نماید .

نظافت و گردگیری سوزندوزیهای قدیمی و عتیقه

این نوع کارها به دلیل قدمت زیاد مقاومت خود را از دست داده و نیاز به مراقبت های ویژه دارد و برای تمیزی

آنها باید از پودرهای خشک مانند گچ فرانسوی یا پودر سیب زمینی استفاده نمود . پودر راروی کار پاشیده و

پس از چند لحظه با برس نرمی به آرامی از روی آن پاک نماید .

نظافت و گردگیری سوزندوزیهای روی پارچه ساتن

ابتدا پارچه را روی یک قطعه کاغذ آب خشک کن قرار دهید سپس به وسیله یک تکه پنبه و مقداری الکل

سفید به آرامی مالش داده بعد آن را با آب بشوئید و هیچوقت از مواد شیمیایی قوی استفاده ننمایید .

بازسای و درخشان کردن رنگ در سوزندوزیها

پس از شستشوی سوزندوزیها برای درخشان کردن آنها می توانید در هنگام آب کشی یک قاشق غذاخوری

سرکه به آب اضافه و بعد پارچه را در این محلول آب کشی نمائید .

شرابه دوزی را می توان با دستمالی که کمی نم دارد پاک نمود .

انواع ژور یا شبکه و سکه و معرق را با آب ولرم و کمی شامپو با کف دست به آرامی زیر شیر آبکش کرده

و نم دار اتو نماید

انواع دوختها را دور از عطر و بو و اسپری حشره کش قرار دهید .

توانایی پیشگیری از حوادث و رعایت نکات ایمنی و بهداشت محیط کار

الف) توصیه میگردد که یک کپسول آتش نشانی خاموش کن در کارگاه نصب گردد .

ب) جعبه کمکهای اولیه : برای اقدامات فوری و اضطراری در صورت بروز حوادث جزئی ، باید یک جعبه

کمکهای اولیه استاندارد محتوی داروهای لازم را تدارک یه د مل نصب کد.ج) به محض وقوع حادثه آتشنسوزی ،برق و گاز صلی محل را قطع کنید و بلافاصله مراتب رابه آتش نشانی اطلاع دهید .

پیشگیری

لف در صورت سوختن متعدد لامپها با یک متخصص برق مشورت کنید و درخواست بازرسی برق مورد نظر را
نمایند و

ب) سیم و دوشاخه تمام وسایل برقی را هر دو هفته بازرسی نمایید تا الم و بدون اتصالی باشند .

ج) برای پیشگیری احتمالی نشت گاز همیشه یکی یا دو پنجره کوچک محل کار را نیم باز بگذارید تا از تجمع
احتمالی گاز محیط کار جلوگیری شود .

د) از ریختن سوزن - سوزن ته گرد بر روی زمین خوداری کنید و با آهن ربا به طور مرتب زمین را تمیز کنید .
ذ) از قرار دادن مواد و اشیا قابل اشتعال در نزدیکی وسایل حرارتی مانند اطو و بخاری خوداری کنید .

کمکهای اولیه ناشی از برینگی ها ، کوفتگی ها ، برق گرفتگی ها و غیره

الف) خراشهای سطحی که در اثر اصطکاک پوست بدن با اجسام زیر حاصل می شود .

ب) بریدگی خطی که به وسیله اشیا تیز مانند تیغ بوجود می آید

بریدگی عمیق که به وسیله لبه کند ابزار مانند پشت چاقو یا لبه قیچی یا ماشین آلات دیگر بوجود می آید .

ج) بریدگی خیلی عمیق که ناشی از فرورفتن سوزن میخ و مفتول ایجاد می شود .

بعد از شناختن نوع بریدگی قبل از هر کاری دستهای خود را با آب و صابون بشوید .

اطراف زخم را ضد عفونی کنید

روی زخم را با گاز استریل پوشانده و باند ببندید .

به پزشک مراجعه کنید .

سوختگیها

الف) سوختگی با حرارت خشک - تماس با شعله و جرقه برق

ب) سوختگی با حرارت مرطوب - تماس با مایعات یا بخار داغ

د) سوختگی شیمیایی، تماس با مواد شیمیایی

طبقه بندی سوختگی

الف) سوختگی درجه یک: در صورت ناراحتی شدید مصدوم فوراً به پزشک مراجعه کنید.

ب) سوختگی درجه دو و سه: لباس مصدوم را از ناحیه سوختگی جدا نمایید.

محل سوختگی را ضد عفونی نموده و بنحو ملایمی روی سوختگی را بپوشانید مصدوم را فوراً به بیمارستان

برسانید.

محل سوختگی را با آب سرد فراوان بشوید تا مواد شیمیایی کاملاً از بدن پاک شود و با رعایت نکات بهداشتی

مصدوم را به بیمارستان برسانید.

برق گرفتگی

بر اساس تماس بدن انسان با جریان برق و لثاژ بالا این حادثه پیش می آید که بر اثر وجود آمدن انقباض ماهیچه

ها امکان هر گونه حرکت نجات دهنده از طرف مصدوم سلب می شود.

علائم

الف) انقباض ماهیچه های برق گرفته و جدا نشدن از سیم برق

ب) قطع تنفس در اثر فلج شدن مرکز تنفس در محل بصل النخاع

ج) لرزش بطنی قلب که موجب فیبر یلاسیون قلب می گردد). ضربان قلب در دقیقه به ۳۰۰ الی ۶۰۰ بار می

رسد).

د) سوختگی در محل ورود و خروج جریان برق

کمک‌های اولیه

- 1- جریان برق را قطع کنید .
  - 2-سیم برق را از روی بدن مصدوم جدا کنید .
  - 3-در صورت قطع تنفس،فورا تنفس مصنوعی (دهان به دهان یا بینی) را شروع کنید .
  - 4-در صورت ایستادگی قلب ماساژ قلب دهید .
- مصدوم را به بیمارستان برسانید .
- با در نظر گرفتن نکات ایمنی و حفظ و مراقبت دقیق می توانیم از اکثر حوادث ناگوار پیشگیری کنیم . در هر حال،دقت،سلیقه ،خونسردی حرف اول را می زند .

منابع و مآخذ

مهین فرخ سرشت – ابو الفضل ذابح – مریم بهنام – سوزندوزی صنایع دستی

منتخب صبا – نگرشی بر روند سوزندوزیهای سنتی ایران

مینا نصیری افشار – هنر سوزندوزی